

A valóság és a nyelvi kategóriák kapcsolata

Férfiak és nők – hímnem és nőnem
Egy és sok – egyes szám, többes szám
Magamról/beszédpartnerről/harmadik személyről beszélek – első/második/harmadik személy
Múlt/jelen/jövő – múlt idő, jelen idő, jövő idő
A fűszálak színe – zöld = green = grün = vert

FŐNÉVI OSZTÁLYOK

Férfiak és nők – hímnem és nőnem
Nincs: magyar, indonéz, finn
Hím,nő: francia
Hím,nő,semleges: német, latin, angol
Semleges, nemsemleges: svéd

Lelkesség (animacy):

Lelkes vs. nem-lelkes: orosz: tárgyeset=részeseset vs. tárgyeset=alanyeset
(odzsibve: málna lelkes, eper nem lelkes)

Dyirbal:

Masculine – lelkes dolgok, férfiak
Feminine - nők, tűz, víz, erőszakhoz kapcsolódó dolgok
Vegetal – ehető növények és zöldségek
Other – egyéb

SZÁM

Egyes/többes: magyar, angol, klasszikus latin
Egyes/kettes/többes: izlandi, szlovén, szanszkrit, ógörög
Szlovén
farkas – volk
farkasok (kettő) – volkovi
farkasok (három vagy több) – volkova

Egyes/kettes/hármas/többes: ausztráliai nyelvek (névmásokon)

Ő
Ők (ketten)
Ők (hármán)
Ők (háromnál többen)

SZEMÉLY

Exkluzív mi vs. inkluzív mi: akihez beszélünk, az beletartozik-e. (ausztráliai, dél-amerikai nyelvek, csecsen)

Idő

Múlt/jelen/jövő: angol, latin, magyar(?)

Nincs: kínai (helyette: befejezett/befejezetlen)

EVIDENCIALITÁS

Az állítás bizonyosságának a fokát kódolja (úgy tudom, állítólag, biztosan, szerintem...)

Kelet-Pomo (észak-amerikai indián): vmi megégett.

Nemvizuális érzékelés	pha·békh- ink'e	megégett (éreztem)
Következtetés	pha·bék- ine	meg kellett hogy égjen
Hallomás	pha·békh- le	megégett (úgy hallottam)
Közvetlen tudás	pha·bék- a	megégett (pl. saját szememmel láttam)

SZÍNEK

Latin: nincs barna, szürke (újlatin nyelvek germánból vették át)

Navaho: kék=zöld

magyar	orosz	angol	klasszikus velszi
kék	szinyij goluboj	green	gwyrdd
angol	magyar	blue	glas
red	piros vörös	grey	llwyd
		brown	

Alapszínek hierarchiája:

(alapszín: nem összetett szó (ellenpélda halványsárga), gyakori (ellenpélda: türkiz), általános (ellenpélda: szőke), nem része másik színnek (skarlát)

[fehér, fekete] < [piros] < [zöld, sárga] < [kék] < [barna] < [bíbor v. rózsaszín v. narancs v. szürke]

2 alapszín	3 alapszín	4 alapszín	5 alapszín	6 alapszín
fehér (fehér/sárga/piros)	fehér (fehér)	fehér	fehér	fehér
fekete (fekete/kék/zöld)	piros (piros/sárga)	piros	piros	piros
	fekete (fekete/kék/zöld)	sárga	sárga	sárga
		fekete (fekete/kék/zöld)	zöld	zöld
		fehér	fekete (fekete/kék)	kék
		piros (piros/sárga)	fehér	fekete
		zöld (kék/zöld)	piros	
		fekete	sárga	
		fehér	zöld (kék/zöld)	
		piros	fekete	
		sárga (sárga/kék/zöld)	fehér	
		fekete	piros	
			sárga (sárga/zöld)	
			kék	
			fekete	

Tartalmazási viszonyok:

angol vegetable= német Gemüse

angol potato= német Kartoffel

[Kartoffel] ⊂ [Gemüse]

[potato] ⊄ [vegetable]

Vegyes érdekességek

NEVEK

Izlandi: vezetéknev=apa keresztnéve+son/dóttir, telefonkönyv: keresztnév alapján

Orosz név: keresztnév+apai név+vezetéknév

Spanyol: keresztnév+apa vezetékneve+anya vezetékneve (pl. Gabriel García Marquez)

Koreai:

Családnév	Gyakoriság	Kumulált gyakoriság
Kim	22%	22%
Li	15%	36%
Pak	9%	45%
Csoj	5%	50%
Csung	4%	54%

ZIPF-TÖRVÉNY:

Egy szövegben bármely szóra $f \cdot r$ állandó, ahol f a szó gyakorisága, r pedig a szó gyakorisági sorrendben elfoglalt rangszáma.

NYELVI INTOLERANCIA

Bírák könyve 12,5-6.

⁵Ekkor Gileád megszállta a Jordán gázlóit Efraimmal szemben, és amikor Efraim szökevényei közül valaki azt mondta: "Szeretnék átmenni", akkor a gileádi emberek megkérdezték tőle: "Efraim fiai közül való vagy?" Ha azt válaszolta, hogy nem, ⁶akkor ezt mondták neki: "Mondd akkor: sibbolet!" Erre azt mondta: "szibbolet", mert nem tudta pontosan kiejteni. Nyomban megragadták, és a Jordán gázlójánál megölték. Negyvenkétezer ember esett el akkor Efraimból.